

Helmi
Puur

KRIITIKUD MÖÖDUNUD HOOAJAST
„TALLINN TREFF FESTIVAL” JA „DE FACTO”

VASTAB CHARLES LLOYD
EUROOPA MUUSIKARAAMATUKOGUD TÄNA

ZAZA URUŠADZE MÄNGUFILM „MANDARIINID”
NUKUOPER „LISA LIMONE JA MAROC ORANGE”

Helmi Puur 80 LEGEND

HEINO PEDUSAAR

Valdo Pandi kunagisel raadiokompositsioonil on omamoodi dramaatiline järellugu, millest kujunes siinse kirjattüki skelett.

Raadioajakirjanik **Hubert Veldermann**: *Valdo Pant* tegi kord saate „Noore

talendi võit”. Ta kõneles meie teatrilaval ereda tähena loitma löönud baleriinist, keda seni õieti keegi veel ei tundnud – *Helmi Puurist* ja Tšaikovski balletist „*Luikede järv*”.

Saade kõlas Eesti Raadio laineil 1956.

1954. aastal tuli meie ette lavastus, millele sai osaks muutuda legendiks ja mis muutis korrapealt legendiks ka peaosalise – noorukese, seni tundmatu baleriini kusagilt corps de ballet' tagaridadest. Foto Rahvusooper Estonia arhiivist

aastal ning seisis pärastpoole arhiivis. Ja siis ükskord... ootamatu paduvihm, enneolematu omas rajulisuses, ujutas üle ka arhiivilinte Raadiomaja turvaliseks peetud keldris. Mitmed nendest päästis helirežissöör Heino Pedusaar, toosama, kellele tookordne hobi – riknenud helisalvestiste ennistamine – sai pärastpoole elutööks. Ja paljude hulgas andis ta värske hinguse ka Valdo Pandi balletisaatele. Just Heino Pedusaar arendas aastakümneid hiljem meie legendaarse raadiomehe kunagisest saatetest hoopis uue ja ülipõneva terviiku. Varem öeldule lisandusid juba tänapäevases interpreteeringus teistegi vahetute või kaudsemategi asjaosaliste värsked mõtted ja uued intervjuud.

***

Sankt-Peterburgis, Vaganova-nimelises balletiakadeemias on omapärane muuseum, vist üks vähestest balletile pühendatuist maailmas. Väljapanek kõneleb selle ligi veerand tuhande aastase õppeasutuse hiilgeaegadest. Samuti traditsioonidest, mis on Sankt-Peterburgist, vahepealsest Leningradist ja nüüd taas Peterburist vorminud tähtsa balletikeskuse. Aula seintel vaatavad vastu portreed – tähttant-sijad Anna Pavlova, Galina Ulanova, Natalia Dudinskaja, Mihhail Fokin. Nende säravakõlaliste maailmanime-dega kunstnike kõrvalt ei puudu ka pisitillukese Eesti hoopis vastsemat balletikunsti esindav Helmi Puur...

Ammusel 1954. aastal tuli meie publiku ette lavastus, millele sai osaks muutuda legendiks ja mis muutis korrapealt legendiks ka peosalise – noorukese, seni tundmatu baleriini kusa-gilt *corps de ballet'* tagaridadest. Sellele sündmusele pühendas **Valdo Pant** meeoleoluka raadiosaate „Noore talen-di võit“.

Selle algussõnad: *Avame kavalehe: „Luikede järv“, Pjotr Tšaikovski ballett neljas vaatuses proloogiga. Lavastaja Vladimir Burmeister, dirigent Kirill Raudsepp. Peaosades Odette ja Ottilie – Helmi Puur, Prints – Artur Koit.* Kärsitusega oodatakse Helmi Puuri lavaletulekut. Aegamisi kustuvad tuled. Pikkamisi vaibub saalis vaikne kõnesumin. Sügavas vaikuses võtab orkester esimesed toonid.

***

1895. aastal andis selleks ajaks juba kõrges eas, kaheksakümne nelja aastane vene balleti suurmeister Marius Petipa koos Lev Ivanoviga praegu gi üldiselt käibel oleva esmavariandi Tšaikovski balletist „Luikede järv“. See klassikaliseks saanud koreograafia Peterburi Maria teatrist, suure helimeistri tippteose muusika transformatsioon balletikeelde, elab tänaseni mitmel juhtival laval maailmas. Petipa kompositsioonitäiuslikku, originaalsete ansamblinumbritega pikitud suurepäraselt libreto tõlgendust ja tantsuseadet taastatakse läbi aegade ekvaalsena lavastusest lavastusse.

Tundub, nagu oleks siin kõik kannoniseeritud ja igati alatiseks paigas. Ometi sai publik ka väikeses Eestis 1950. aastatel kogeda, et leidis ballettmeister-julgur, kes söandas ammuseid traditsioone lõhustada. Võibolla lähenes ta niimoodi Tšaikovskile süvenenumalt, kui tegi omal ajal Petipa? Sest asjatundlik teatriteadlane Lea Tormis on sellegi balleti esmast lavaletoomist silmas pidades märkinud, et isegi toonased silmapaistvaimad ballettmeistrid Gorski ja maestro Petipa ei suutnud Tšaikovski idee ning mõttega päriselt sammu pidada. Nii takerdus ka nende pakutud „Luikede järv“ õukon-naballeti tavakohasesse rutiini.

Palju aastaid hiljem esitles talendikas koreograaf Vladimir Burmeister vene balleti tipp-teose uut lavaredaktsiooni. Kõigepealt Moskvas, kuid üldse mitte toonase Nõukogudemaa esilaval Suures Teatris.

Ka Tallinnas toimus peatselt midagi ootamatut – publiku ette toodi dramaturgialt järjekindel, kõiges laval toimivas eranditult muusikat arvestav süvaloogiline lavastus. Siin polnud jälgegi vulgaarsest „kaasajastamisest“ ja „keskmise kolhoosniku tasemel äraseletamisest“, mis nõukogudeaegsetes klassikalavastustes just toona siivutult vohas. Ballettmeister lähtus tervenisti muusikast, luues oma dramaturgia ja pakkudes sündmustiku arengut hämmastavalt plastilise tervikuna.

Vladimir Burmeister kujundas senisest suletud lavaeesriide ajal esitatavast orkestrieelmängust selge tegevustikuga proloogi, mis toredasti raamis teost ja rõhutas selle muinasjutupärast hõngu. Mõistagi võis reageerimine niisugusele uudsele lähenemisele mõnelt poolt ka äge olla. Ometi tõestas kõik edasine selle balletinovaatori ideede elujõulisust ja samas kõigutas võib-olla pisut tantsuteatri maailmas seni valitsevaid tabusid. Tšaikovski muusikas avalduv süvafilosoofiline konflikt, „võitmatu inimtunde – armastuse – vastandamine elu ahistavatele tumedatele jõududele“, nagu selle kohta kirjutas Lea Tormis, hakkaski reformlavastust jõuliselt kandma.

Helmi Puur koreograafiakooli õpingute päevil 1950. aastate algul Leningradis.
Foto Helmi Puuri erakogust

Moskvas, Stanislavski ja Nemirovitš-Dantšenko nimelises muusika-teatris sai Vladimir Burmeisteri „Luikede järvest” tõsikunstiliste püsiväärtuste hulka kuuluv lavatõlgendus ja hoopiski mitte sensatsioonist kirendav ühepäevaliblikas „à la: teen lavastades, mida ise tahan”.

Kuigi Suure Teatri „Luikede järves” tantsis jumalik Galina Ulanova, eelistasid paljud siiski Puškini uulitsa sootuks kasinamal laval esineva, tollal

veel hoopis algajalikuma Violetta Bovti Luike. Paradoksaalne? Ei, hoopiski mitte, sest tegemist oli paratamatu ning tulemusliku otsingu- ja arengu- protsessiga, millela ei saa olla ega tulla edasiviivat lavakunsti. Otsinguga, mis viis leidudeni. Arenguga, milles Vladimir Burmeister kohandas oma lavastuse Estonia teatri ahtamatele oludele sobivaks ja kinkis meiegi publikule klassikalise balleti küllap ehedaima pärli.

Vladimir
Burmeister
Helmi Puuriga
proovis 1954.
aastal.

„Luikede järve“ etenduste dirigent **Kirill Raudsepp**: 1954. aasta oli meie balleti ajaloole ja ka balletitrupile tore aasta, sest „Luikede järve“ tuli lavastama Moskva koreograaf Vladimir Burmeister. Tema avastus oli ka Helmi Puur. Olin juba varem koos Burmeistriga töötanud. Märkates, et ta meie balleti vastu huvi tundis ja hea meelega siia lavastama tuli, tekkis mõte, et teeme talle ettepaneku välja tuua... „Luikede järve“.

Ta esimene küsimus telefonis oli: „Aga kas teil L u i k e on?“ Selle peale ma muidugi natuke aega vaikisin. Teades, et meile oli tulnud üks andekas koreograafiakooli kasvandik Leningradist, pakkusin Burmeistrile välja variandi, et ta tuleks vaatama.

Antonina Krupenina (Vladimir Burmeisteri assistent „Luikede järve“ lavastamisel Tallinnas):

Jah, Kirill Dmitrijevits andis selle mõtte ja kutsus meid nende võimalikku Luike vaatama. Tulimegi. Klassis nägime võluvaid neiukest. Tõepoolest väga võimekat, kuigi ta oli alles selline... rohelistekene, toormaterjal, lausa selline, kellele arvestust rajada olnuks suur julgustükk. Et tüdruk ilmselt sobis Luigeks, otsustas Vladimir Pavlovitš temaga proove alustada.

Usutavasti tahavad kõik nimetud rühmatantsijad solistiks kerkida. Kuid solistiks ei tõuse keegi ainult soovi järgi. Publikule ja iseeneselegi tuleb kõigepealt tõestada oma suutlikkust. Ei oskagi öelda, kuidas just tehakse soliste balleti jaoks. Küllap on see ilmselt mingi erilaadne idanemis- ja küpsemisprotsess. Vaja läheb annet, tantsumehhanilist kvaliteeti, südidust, head õpetajat, õnne õigel momendil omada õiget partnerit ja küllap veel miski, mida ei õnnestu sõnades kirjeldadagi. Kas see „miski“ peitub baleriini isiksuses, näitlejatalendis või mingis erili-

ses auras-kiirguses? Seda ei tea keegi. Teame vaid, et järelkasv balletilaval ei olene kõikvägeva teatridirektori käskkirjadest ega kunstinõukogu otsustest. Määravaks saavad siin usinus ja omaenese initsiatiiv, samuti tohutu töö, koguni vankumatu auahnus. Sest kuigi luigetüdrukud keerlevad laval oma printsessi ümber, on publiku tähelepanu keskmes ikkagi ainult Odette/Ottolie – prima assoluta.

***

Jah, kuidas õieti sünnib baleriin, priimabaleriin?

Seda protsessi kirjeldas oma raadiosaates **Valdo Pant** selliselt:

Täiesti rutiinne balletitreening Estonia teatri peegliseinalises harjutussaal. Tosin esimese rühma baleriini, repetiitor ja klaverimängija. Argine, täiesti mehhaniline harjutustik, nagu igal hommikul. Tüütu, kuid paratamatu, et edasi areneda, või – kui siht enam kaugemale ei küüinita – siis lihtsalt vormis püsimiseks.

Ootamatult sisenevad vanad tuttavad, paari aasta eest meiegi lava jaoks balleti „Esmeralda“ lavastanud Vladimir Burmeister, samuti tema abikaasa ja assistent Antonina Krupenina.

„Palun jätkake!“ lausus Vladimir Burmeister ning ta sõbralikult uurivad ja kõikenägevad silmad peatusid kord ühel, kord teisel baleriinil. Siis ta lahkus, ütlemata sõnagi. Aga kui Helmi pärast treeningut pika koridori lõppu jõudes kuulis, et Burmeister kutsub just teda saali tagasi, värahtas ta noor süda õnneliku eelaimuse ja hirmu segatud tundest. „Palun tehke piketuurid ringis,“ ütles ballettmeister pingelise vaikushetke möödudes. „Nii-nii... [- -] Nüüd jeté en tournant ringis. Nii-nii. Jaa-jaa...“ Vladimir Burmeister silmitses fõsitselt Helmi Puuri. [- -] Ning ta oli harjunud usaldama oma meistrisilma.

Odette – Helmi
Puur ja Prints –
Artur Koit.

Antonina Krupenina: Hakkasimegi Helmiga tööle. Pinge oli suur. Tegime kõik selleks, et tütarlaps tuleks oma ülesandega toime, sest teatril siis mingit teist varianti pakkuda ei olnud. Helmi mõnikord isegi nuttis, arvates, et ei suuda sellest rollist jagu saada. Kuid samal ajal oli ta tahtejõud tohutu.

Kirill Raudsepp: Läksid nädalal ja kuud. Peatselt saabus selgus – kuigi töö polnud siis veel lõpetatud –, et meie väikesel Luigel hakkab kõik kenasti edenema. Siis ta juba tunnetas seda jõudu, oma võimeid. Ometi oli Helmil tohutult raske jagu saada sellisest eriliselt tehnilisest asjast nagu fueteed. Need kiired pöörded, aga neid on ju kolmkümmend kaks, on kõigi balleriinide hirm! Helmi treenis iga päev

ja siis saabus lõpuks hetk, kui mõistsime: meie Luik on nüüd sündinud!

Antonina Krupenina: Selle etenduse õnnestumises oli väga suur osa dirigendil. Kirill Raudsepp oskas Helmi jaoks temposid sobitada – süin-seal leidus neid episoodide, kus ta ei suutnud küllalt aeglaselt tantsida, ja ka neid, kus just tuli tempot kiirendada. See muusik oskas kõike väga osavalt sobima panna. Helmil oli temast palju tuge. Pealegi tantsis Helmi erilisel muusikaalselt.

Kirill Raudsepp: Koostöö Helmi Puuriga läks väga sujuvalt. Ta tantsis muusikas igati loogiliselt ja ma ei mäleta, et oleks mingeid erilisi probleeme tempode suhtes kerkinud, katsetasime väheke nii ja naa ning saime need kiiresti paika. Kõik kulges oma loomulikku rada pidi ja

Otilie – Helmi
Puur ja Prints –
Artur Koit.
Armin Alla fotod
Rahvusooper
Estonia arhiivist

seetõttu tuli Helmi alati orkestriga kaasa.

Tärkas huvi ja ma hakkasin „Luikede järve” selle lavastuse esialgu klaveri saatel toimuvates proovides väga varakult käima. Pean ütleva, et nagu ei märganudki seal midagi erilist, kuidas proovist proovi kõik nii sujuvalt arenes. Burmeister – Helmi Puur, Helmi Puur – Burmeister. Ei olnud selles töös, selles arengus minu jaoks isegi mõnda erilist, eredat päeva... ja korraga oli terve „Luikede järve” valmis!

Taas löike **Valdo Pandi** sellele triumfaalsele etendusele pühendatud raadiokompositsioonist.

„Luikede järve”... Jutustus igivanast võitlusest hea ja kurja vahel, jutustus armastuse võidust... Avaneb eesriie. Meie ees kõrgete kaljude vahel läigib rohekalt

põlismetsa järve, kuhu harva ulatuvad päikesekiired. Siia tuleb noor ilus printsess Odette – lilli noppima. Õrna ja puhtana nagu valged lilled, mida ta korjab, seisab neiu keset vaikusesse tardunud loodust. Ta on joobunud eemalolekust vanemate süngest lossist, joobunud metsajärve omapärasest ilust. Kogu suur elu seisab ees – kui hea on seda tunda! Ainsaks sooviks on murda valge lill, mis õitseb karmil, sambasel kaljul.

Odette astub kaljule... Nüüd kummar-dub ta lilleõie kohale... Äkki... Kalju elavneb. Selle tipul tuleb nähtavale öela koletise inetu pea. Määratute kotkatiibadega haarab ta neiu oma vangistusse. Meeleheitlikult võitleb printsess, kuid peagi kaob tema õrn-sinine rüü koletise mustade tiibade alla.

Tiivad avanevad, ent Odette on kadunud. Võidukalt sirutab end õel võlur Rotbart... Ja vaata: seni elutul järvepinnal ujub üksik valge luik, peas sädelev printsessikroon...

Noorukese baleriini usutlusest ajalehes Sovetskaja Kultura 1956. aastal:

Olin siis saanud ilmselt viie- või kuueaastaseks, kui nägin esimest filmi. Ei mäleta enam selle nime ja muidugi ei taibanud siis ka selle sisu. Kuid peaosas esinenud näitlejatar seisab seniajani mu silmade ees. Eks vist juba siis lubasin enesele, et saan artistiks. Milliseks? Kas draama-, ooperi- või balletinäitlejaks, seda ma ei võinud teada. Tollal polnud veel kordagi teatris käinud, kuid miski meelitas mind sellesse võlumaailma.

Ainult see, kes armastab üht meist, annab truudusevande ja ka peab seda, võib meid nõidusest vabastada...

Valdo Pandi kultuuri- ja kunstiinimestest loodud raadiosaateid seirates võib märgata, et too osav sulemees ja sõnasepp põikas mõnigi kord dokumentaalsusest ja töepõhjastatusest ka suitsa fantaasia valdustesse. Seda juhtudel, kui talle tundus, et pretensioonitud, teinekord isegi sentimentaalsusega pikitud ilukirjanduslikud manused võivad toetada põhilise, just tolle dokumentaalse mõjulepääsu. Nii monteeris teenekas ajakirjanik sellesegi raadiojutustusse poeetilise kirjelduse otsekui Helmi Puuri lapsepõlve asetatud, kuid olematust sündmusest, omamoodi toreda, südamliku ja meeoluka:

Kui vähe on vahel vaja selleks, et rõõmustada inimest. Sama seletamatu tunne

valdas tüdrukukest siis, kui naabri pereisa võttis videvikutunnil põlvedele palju elupäevi näinud kandle ning tuba sai ääreni täis imelisi, vahel nukraid, vahel lõbusaid hääli.

See oli küll tuttav, kuid kuidagi siiski uus ja eriline tunne. See ei olnud nii, nagu mererannal libeda luisukivi leidmisel, mis kutsus valjult hõiskama. See oli hoopis... vaikne, kusagil sügavas sisemuses helisev juubeldus, mis manitses olema veelgi tasanem, koguni mitte hingama. Ainult suurel, selged silmad tohtisid minna veelgi suuremaks ja selgemaks.

Sel õhtul istus väike tüdruk kaua mererannal. Istus, põlved lõua alla tõmmatud, ja vaatas üksisilmi rahulikult liivale rulluvaid laineid. Kuid kuidas oli see vanataat öelnud? „Armastad muusikat? Kord saab sinust veel artist!” Missugune hämmastav sõna – artist! Ta ei teadnud, mis see tähendab, kuid aimas, et see pidi olema midagi väga suurt, rahunut ja ilusat. Ja veel aimas, koguni teadis väike tüdruk, meenutades seninägematut välgatust ema silmis, et temale pidi see olema väga- väga raske. Ometi jäi sellest tunnist mere kaldal hinge mingi kauge igatsus. Sama kauge ja hämar, kui on see paik, kust saavad alguse need aeglaselt rannale veerevad lained.

***

Pereisa kaotanud kolmelapseline töölispererkond tehistetagusel aguli kaugeima tänava kaugeimast barakist. Tüdrukukese mõned balletitunnid eraõpetaja juures näitasid vaieldamatu ande olemasolu ja head füüsilist sobivust, kuid olid juba mõne kuu pärast katkestamisele määratud, sest õpinguteks nendel aegadel kõige vajalikumat – kooliraha – ei jagunud. Kui 1946. aastal rajati Tallinnas balletikool, viis ema käega kirja pandud avalduse sinna Helmi ise.

Mõne aasta pärast avanes võimalus alustatud jätkata juba Leningradi traditsiooniküllases koreograafiakoolis. Selles, mille muuseumis leidub nüüd ka Helmi Puuri portree. Selles, mis aegade vältel on andnud parimaid: Semjonova, Jordani, Šelesti, Dudinskaja, Balabina, Ulanova...

Helmi Puur nägi Leningradis maineka baleriini Galina Ulanova esinemisi – just „Luikede järve”, samuti „Romeot ja Juliat”. Saadud muljed kristalliseerusid algajas balletiõppuris ja kontsentreerusid selleks, mida temagi hiljem oma vaatajatele pakkuma hakkas. Sest korduvalt on märgatud ja märgitud mõlema priimabaleriini kunstnikunatuuri suurt sarnasust. See oli mingi loomupärane lähedus, tantsujoonise ja -hinguse ühtelangevus, mitte aga tunnustatud lavajõu töö jälgendamine noorema poolt.

Estonia teatri inspiisient (etenduse juht) ja andunud kultuuripõlistaja **Jüri Kruus** teab kõnelda: *Palju aastaid hiljem [pärast Helmi Puuri lavatriumfe] sattus üks meie teatri talendikaid noori baleriine nägema filmilõiku, millele oli talletatud Adagio „Luikede järvest”. Muidugi polnud ta saanud näha Helmi Puuri laval ja pidas filmis esinejat tõemeeli Ulanovaks. Võin ette kujutada, milliseks kasvas tolle praegusaegse tantsijatari austus ja lugupidamine meie omaaegse priimabaleriini vastu!*

Pärast Leningradist naasmist, juba väljakujunenud kunstnikuna, esimene riiklik aunimetuskäes, kirjutas **Helmi Puur**, olles ilmselt värskete teatrimuljete köidikuis, ajalehele Rahva Hääl artikli Galina Ulanovast.

Kui räägitakse tantsijast, siis kerkib inimestele tavaliselt silme ette midagi õhulist, ebamaist, haldjaslikku. Just niisugune oli Ulanova laval. Kui kõneldakse tantsust,

*Kui räägitakse
tantsijast, siis
kerkib silme
ette midagi
õhulist, ebamaist,
haldjaslikku...
Fotod Rahvusooper
Estonia arhiivist*

siis kujutletakse, et see peab olema vaba, kerge, sundimatu. Niisugune oli Ulanova tants. Mis puutub tantsijatesse enestesse, siis igapähele neist on oma suur eeskuju, ideaal, mille poole ta püüab ja mis tema isikupäraga kõige rohkem sobib. Ulanova oli aga kõigi ideaal. [- -]

Mängiti „Romeo ja Juliati“. Olin kusaagilt lugenud, et Juliati armastab Ulanova ise kõigest oma osadest kõige rohkem. Ta ütleb, et Juliati mängides on tal tunne, nagu oleks iga etendus esietendus: alati leiab ta selles osas midagi uut.

Galina Ulanova Juliana... Sellesama Juliana juba järgmisest lavapölvkonnast ja pisitillukese naaberrüügi balletilavalt ka Helmi Puur, keda hakati hellitavalt kutsuma „Eesti Ulanovaks“. Ja nagu Moskva kuulsale balettiinile üks tippsaavutus läbi aegade oli Odette'i-Ottillie kaksikroll „Luikede järves“, nii kujunes see ka Helmi Puurile üheks suuremaks kordaminekuks.

Valdo Pandi saatest, mis veel nüüdki, paljude aastate distantsilt toredasti dokumenteerib omaaegset teatrielamust:

Jälle istub Odette luigena Prints'i jalge ees. Nii algab kuulus tants, armastuse adagio. Vaevu märgatavalt värisevad tiivad: „Olen nõiutud tütarlaps...“ Tiivalöögid elavnevad, ikka avaramaks muutub nende haare, ikka anuvamaks nende keeletu kõne: „Ainult see, kes armastab üht meist, annab truudusevande ja ka peab seda, võib meid nõidusest vabastada!“ – „Nüüd ma mõistan sind, kaunis Luik, armastan sind ja tahan pühendada kogu oma südametule sinu päästmisele!“

Õilis vanne on antud. Määratu, sõnuseletamatu rõõm armastada ja olla armastatud täidab Valget Luike...

Antonina Krupenina: Publiku vastuvõtt oli oivaline, Helmi andis kütkestava Luige. Muidugi oli balleti esimese poole lüürika talle omasem, mu abikaasa [Vladimir Burmeister] märkis alati, et Helmi on lausa loodud Valgeks Luigeks. Samas kandis see tüdruk tervet esietendust auga – ka dramaatilisemat teist poolt. Mõistagi võttis rahvas ta kohe omaks. Kuid balletipublik ei teadnud, et kõik saavutati oli kätte võidetud ülisuure jõupingutuse ja eneseületamise hinnaga. Kirill Raudsepp kõneleb siiani, et Helmi tegi laval imet. Tema, meisterdirigent, nägi kõige lähemalt, kuidas tütarlaps alles alustab, sööstab algajana balletirühma tagareast ja saab korrapealt priimabaleriiniks. Tulla esimest korda solistina lavale ja kohe tantsida „Luikede järves“ mõlemat peaosa – see on ju kolossaalne!

Kirill Raudsepp: Omal ajal, kui Pariisi ooperiteatris taheti välja tuua „Luikede järve“, pöörduti diplomaatiakanalite kaudu Moskva teatritegelaste poole, et sealt tuleks ballettmeister toda lavastust teostama. Huvitav on siinjuures see, et Pariis, samuti balletilinn ja balletti armastav linn, valis enesele just selle lavastuse, mille Burmeister oli teinud oma teatris ja muidugi ka Estonias – mitte ei otsitud

teistelt, suurematelt ja tähtsamatelt lavadelt. Nii et „Luikede järve“, mis meil Tallinnas omal ajal nii suurt furoori lõi, võttis ka Pariis sellesamas Burmeisteri lavastuses omaks.

Kuna nii Moskva Stanislavski ja Nemirovitš-Dantšenko nimelises teatris ja meil Estonias oli koreograafia täiesti identne, olid võimalikud solistide külaskäigu etendused. Tallinnas esines nende tore baleriin Violetta Bovt, Helmi aga korduvalt Moskvast. See oli võimalik ainult tänu seigale, et kõik oli sama; erinevate lavastuste puhul on balletis väga raske, tegelikult koguni võimatu soliste vahetada, sest koreograafia erineb. Kuid et Burmeister oli lavastanud sama „Luikede järve“ samas koreograafias ka Pariisis, siis... võibolla...

(Järgneb)

Kasutatud materjalid:

Vestlused:

Hubert Veldermann: Heino Pedusaare raadiosaate „Legend“ sissejuhatus ja kommentaar, 1986.

Kirill Raudsepp, 1980. Antonina Krupenina, 1985.

Allikad:

Valdo Pant: saade Eesti Raadios „Noore talendi võit“, 1956.

Heino Pedusaar. „Legend“ (kompilatsioon V. Pandi saatest), 1986.

Lea Tormis. „Eesti balletist“. Tallinn, 1967.